

Marstrand har tydeliggjort sin Paavisning af Byens ældre Udvikling ved en Række instruktive Kortarbejder. Atter her er han inde paa et rigtigt Princip for denne Art af Undersøgelser, hvis Resultater alene kan gives paa virkelig *anskuelig* Maade ved Hjælp af et systematisk udarbejdet Kortmateriale.

Vilh. Lorenzen.

Dr. Jürgen Siebert: *Der Spessart, eine landeskundliche Studie.* 17×24 cm, 163 S. 48 Ill. 4 Kort. Ferdinand Hirt, Breslau 1934.

Spessart, Landskabet Nord for Mainflodens Mellemløb, ligger afsides for de gængse Rejseruter og vil for mange maaske nærmest være kendt fra Hauff's Æventyr, hvor „der schreckliche Wald“ er en romantisk Digtters Baggrund for fantastiske Hændelser. Vil det heromtalte Værk derfor ikke faa Betydning som en fortræffelig geografisk Haandbog til Rejsebrug, saa er det dog i mange andre Henseender et Arbejde, hvis Resultater det er af stor Interesse at stifte Bekendtskab med.

Forf. inddeler Omraadet i tre, efter deres hele geografiske Fysiognomi, typisk forskellige Dele: Mairdalen, Vorspessart og Hinterspessart.

Mairdalen er baade hvad Natur- og Befolkningsforhold angaar, en selvstændig Helhed, der ikke skal omtales nærmere her.

Vorspessart, den mindre, vestlige Del, er landskabelig karakteriseret med den krystalline Undergrund, hvis variskiske Foldkarakter ikke spores i Landskabsformerne, der helt er præget af Vandløbserosionen, som har naaet et vidt fremskredent Stade med udmodellerede „Härtlinge“ af Kvartsit. Landskabeligt karakteriseres Omraadet som Parklandskab; — bebyggelsesmæssigt som gammelt Agerbrugsland paa god Forvittringsjord med spredte Rester af Fortidens Skovklædning.

Hinterspessart er derimod præget af Buntsandstein-Undergrunden og den deraf dannede ufrugtbare Sandjord. Geomorfologiske Hovedlinier udgøres af Erosionsskrænterne, betinget af de haarde Sandstenshorisonter. Overfladeformerne er de for et stærkt eroderet Plateauland karakteristiske. Bebyggelsen udgør kun Pletter i et helt sammenhængende Skovland, og det er Behandlingen af Bebyggelsesforholdene, der forekommer Anm. af størst almen Interesse, idet dette Naturomraades Inddragen under Kultur kun er faa Hundrede Aar gammel!

Den første bebyggelsesbetingende Faktor er Skovenes Jagtværdi, der c. 1300 gør en fastboende Befolkning ønskelig for Jagtherrerne

og fører til Anlæg af adskillige Skovrydningsbyer. Det af Hensyn til Vildtet snævert begrænsede Opdykningsomraade i Forbindelse med den ringe Jordbundskvalitet er Aarsager til en Overbefolkning, der blandt andre uheldige sociale Tilstande afstedkommer et Fænomen som den spessartske Vandrearbejder, der indtil Arbejdsløsheden i vor Tid satte ind, var almindelig at træffe rundt om i Tyskland. Gamle Landsbyrettigheder — Tilladelse til Indsamling af Strøelse af Skovbundsmaterialet og Oldendrift f. Eks. — gør selv nu Skoven stor Skade uden i synderlig Grad at afhjælpe Nøden ved de uheldige Landbrugsforhold. Jagten betingede endvidere en rent lokal Befolkningsagglomeration omkring Jagtslottene.

En anden Fase i Spessarts Erhvervsliv er Tiden 14—1700, hvor Glasmagerbyer og Jernværker opstaar betinget af Brændselsrigdommen, en kortvarig industriel Opblomstringstid.

Ufornuftig Rovdrift — og for Jernværkernes Vedkommende tilige nyere Metoder til Jernets Afkulning — bevirkede en Hensygnen af disse Foretagender, hvorefter Beboerne atter var henvist til et med Skovbrug kombineret lidet produktivt Agerbrug.

Erhvervslivet i det egentlige Spessart er saaledes i Nutiden som i sin Begyndelse præget af Skoven, — af nyere Industriforetagender kan nævnes en Kunstsilkefabrik, der til Gengæld ogsaa beskæftiger 3000 Arbejdere!

Et fortræffeligt fotografisk Billedstof er typisk for den moderne tyske, geografiske Monografi — og nærværende Arbejde danner i denne Henseende ingen Undtagelse fra Reglen. De forskellige Landskabstyper og Sammenspillet mellem Natur- og Kulturlandskabet gengives i en Række Billeder. Man oplever Skovrydningsbyernes karakteristiske Agerfelter, Jagtslottene i de tætte Skove og Jernværksbygningerne, — disse Erhvervslivsrudimenter, der nu har fundet anden Anvendelse.

En Række Fotografier viser Spessarthuset, der med sin Sandstensunderbygning (Stald) og Bindingsværks- og Tømmerkonstruktion som Overbygning (Beboelse og Lade) under stort Fællestag i sit Materiale symbolsk afspejler Egnens eneste Naturværdier, Sandstenen og Træet.

Men ogsaa Erhvervslivet og dets Afhængighed af Skoven gengives i Billeder. Vi ser Svineflokken paa Olden, Indsamling af Græs paa Skovsletterne og møder baade Tømmertransporter og Bønderovogne med det fra Skovbunden indsamlede Strøelse. Et afsluttende Billede viser Vildtet, hvis Pleje i de store Stats- og Privatskove før baade betingede, men ogsaa begrænsede den agerbrugende Befolknings Levemuligheder.

Kortene viser dels Skovens Sammensætning og Ejendomsfordeling; dels har Forf. udarbejdet et interessant Folketæthedskort, samt indarbejdet sine Resultater over Bebyggelseshistorien kartografisk i et geomorfologisk Kort, der tillige giver Skovudbredelsen.

En Udredning som denne af en mellemtyisk Bjerregens geografiske Faktorer er vel ikke umiddelbart det mest nærliggende Stof for den danske geografisk interesserede Læser, — men en almindelig Interesse faar de behandlede Forhold derigennem, at disse Lokalteter aabenbart er egnet for friske Iagttagelser over et tidligt Skovrydningsstadiums geografiske Forhold, da Hinterspessart — efter Anmeld. — kan betragtes som et agrar- og bebyggelseshistorisk Reliktomraade, idet en Udvikling, der andetsteds i Tyskland — og i Danmark — har staaet paa i et Aartusinde, her paa Grund af hæmmende Faktorer er startet sent og foreløbig bragt til Stagnering paa et tidligt Trin.

Den bebyggelsesgeografisk-interesserede, der studerer Temaet, bør dog stadig holde sig in mente, at vi her har det i en spessartsk variazione, betinget af en geologisk Faktor, hvortil ingen Analogi findes i hjemlige Jordbundsforhold. *Axel Schou.*

L. Kober: Die Orogentheorie. 184 S. 22 × 15 cm, 50 Afb. Gebrüder Bornträger, Berlin 1933.

De sidste 30 Aar har bragt forskellige Forsøg paa gennem storlaaede Theorier at samle en Række væsentlige Træk i Jordens Udvikling under fælles Synspunkter. Nævnes kan de store og grundlæggende Arbejder vedrørende Alpernes Tilblivelse og Bjergkædedannelsen i Almindelighed (Terminer, Argand, Staub o. m. a.), Wegeners Theorier om Kontinentalforskydninger, Stille's tektoniske Arbejder og Kobers Orogenteori, der første Gang er fremsat i Sammenhæng i hans grundlæggende Arbejde: Der Bau der Erde 1921. 2. Udg. 1928.

De heri fremsatte Anskuelser vedrørende Bjergkædedannelsen og Fastlandenes Udviklingsgang har vist sig frugtbare for Forskningen og har direkte og indirekte paavirket en Række Arbejder af speciel Karakter.

I ovennævnte Arbejde har Kober samlet det store Stof, som siden 1920 er bragt til Veje, og paa Grundlag af det i Øjeblikket foreliggende har han givet en samlet Oversigt over sin Opfattelse af de bjergdannende Processers Gang.

Bogen er et uundværligt Hjælpemiddel for enhver, som vil sætte sig ind i Problemet: Orogenernes Dannelse og Udvikling.

Niels Nielsen.